

17. mai i Bergen

En mann rusler gjennom byen. Han triller en barnevogn og snakker i mobiltelefon. Han er iført en gammel anorakk, dongeribukse og slitte joggesko. Jeg så han i Flaggtoget på 17. mai i fjor. Skift ut et attributt eller to, bytt gjerne anorakken med bunad, og vi snakker om et flertall av dem som var med. Foreldre, onkler og tanter som gjerne vil gå med, men som gjør prosesjonen til en dørgående kjedelig opplevelse!

Fortell meg hvorfor jeg skal kave meg til sentrum for å se på dette!

Disse menneskene ødelegger den Bergenske 17.mai feiringen. Stopp dem! Medlemmer av 17.mai komiteen: Still dere opp i Christies gate og gi de rødt kort!

Gi Flaggtoget tilbake til ungene! Men gjør noe mer! Lag den bergenske 17.mai enda mer spesiell. Ikke bare barn som tusler gjennom gatene med et flagg som subber i bakken. Barn som tror at dagen handler om pølser, is og mamma i bunad. Gi barna et forhold til grunnlovsdagen! Hva med å gi de forskjellige skolene et tema: 1814, 1905, 1945, Norge, Bergen, Kongefamilien, Vikinger, Vår bydel, Vår skole, Våren i Bergen, Henrik Wergeland, Bjørnstjerne Bjørnson, Et fargerikt fellesskap, Våre nye landsmenn, Flagget, Norge om 10 år, Bergen om 50 år..... hva som helst som kan knyttes til nasjonaldagen. Be dem bruke sin kreativitet, lage plakater, bruke blomster, kle seg ut. Det blir folkefest! Jeg kommer! For å se på!

BJØRN SELFORS

Korridorpasientar – bakar for smed

26.4.06 er det eit nytt oppslag i BT om elendige sjukehus som ikkje klarar å verta kvitt korridorpasientane. Dette er ein klagesong som har gått att i media i årevis – og det er svært urettferdig ovanfor sjukehusa. For dei ville det vera eit svært enkelt problem å løysa – det var berre å la køane utanfor sjukehusa verta lengre. Dette er litt forenkla sagt, men heilt reelt.

Sjukehusa burde i staden få ros og skryt for å prøve å hjelpe så mange som dei på nokon måte kan – i staden for å få kjeft for at nokre då må bu på 2. klasse, sjølv om innsatsen elles er god.

At det er eit problem i og for seg, er ei anna sak. Men dei skuldige er ikkje sjukehusa, men politikarane. Det er dei som set rammene for utbygging og for drift.

Sjukehus og legar som tøyser seg lengg enn langt for å kunne ta mot og hjelpe dei som treng det, trass snevre rammer, har min fulle sympati. Det har derimot ikkje media som heng ut bakaren i staden for smeden.

MARTIN A. ENGESET

Slike folkevalgte, det vil Bergen ha!

Mot i brystet og vett i pannen – det er hva våre folkevalgte har vist ved å opprettholde rivningsvedtaket mlt. sivilingeniør Rakners gigantiske nybygging i Svartediksveien 23. Med dette vedtaket har dere giitt oss tilbake troen på at vi lever i et demokrati der de samme regler gjelder for Jørgen hattemaker og kong Salomo. Med vedtaket som ble fattet i KMBY (Komité for miljø og byutvikling) torsdag 4. mai har dere tatt et viktig prinsipielt standpunkt, og vist at planer er verdt mer enn papiret de er skrevet på, og at lover og regler er til for å følges. Dere har vist at dere tar ansvar for byens og nærmiljøenes utvikling, og dere fortjener alle stor takk! En spesiell takk går til Anne Gine Hestetun (Ap), men også til Frp-representantene som tok ansvar og støttet byrådet, og til Høyres Hans Edvard Seim som snudde i saken: Takk Seim, du er en hedersmann! (Og unnskyld, om vi et øyeblikk tenkte noe annet). Vårt håp er at også utbyggeren vil vise seg som en hedersmann og gjøre sitt for at saken i det videre kan løse seg på beste måte. I vikingenes visdomsord, Håvamål, heter det blant annet:

*Døyr fe;
døyr frendar
døyr sjølv det same.
Men ordet om deg
aldri døyr
vinn du eit gjetord gjevt.*

BIRTHE STENHJEM, SVARTEDIKET VEL

«Eie bedre enn leie»

Jeg skjønner at det ikke alltid er så lett å gjøre grundig research, men er nødt til å påpeke en grov feil i artikkelen «Eie bedre enn leie» 12.04. i BT. Som forutsetning for regnestykkene er det satt en 2 prosent alternativavkastning på egenkapital. Vel, boliglån kan ses på som en «gearet» investering, m.a.o. er den delvis lånefinansiert. Da må man nødvendigvis se på et alternativ som innebærer noenlunde samme risiko. Det naturlige alternativet i mitt hode er for eks. kjøp av aksjer, og banklån med sikkerhet i de aksjene man har som flerdobler kjøpet (om ikke nødvendigvis like stor grad av gearing som ved boliglån). Forventet avkastning på det vil være et tosfifret prosenttall, avhengig av låneandelen kan det godt bli over 20 prosent.

Når «Randi Marjamaa mener likevel det nesten ikke finnes noe worst case [feilstavet cast] scenario» burde det ringt noen bjeller om kompetansen. Risikoen er absolutt til stede, om det blir prisnedgang over natten er helt irrelevant så lenge man ikke kan spå i markedet og dermed selge i forsent. En annen sak er at transaksjonskostnadene (i prosent av årlig kostnad) blir meget høye for studenter. Mulig dette er tatt med i beregningene, men jeg ser ikke noe i forutsetningene som sier hvor lenge man sitter med boligen.

En siste ting. Et kjapt google-søk på Randi Marjamaa forteller meg at hun jobber i Nordea og dermed har egeninteresse i at studenter tar opp boliglån. Dette er ikke nevnt i artikkelen. Akkurat hva en forbrukerøkonom er, er forresten ukjent for meg, på http://www.huginonline.com/N/134598/PR/200601/1031587_1.html ser jeg at hun er siviløkonom. Hvis forbrukerøkonom er hennes jobbtittel i banken er det enda mer grunn til å opplyse om arbeidsgiver.

ERLEND REIGSTAD

Debattansvarlig:
Ingvild Sæterstøl – telefon 55 21 46 08 – telefaks 55 21 37 65
epost: debatt@bt.no
 Skriv kort. Mottatte manuskripter blir ikke returnert. Innlegg kan bli forkortet.
 Debattinnlegg: maks. 3000 tegn inkludert mellomrom.

Kronikkansvarlig:
Egil Horne Mikkelsen – telefon 55 21 46 03
epost: kronikk@bt.no
 Kronikker: maks. 8000 tegn inkludert mellomrom.

Dette er hjerteskjærende.

FN-UTSENDING JAN EGELAND OM DEN DRAMATISKE SITUASJONEN I DARFUR-PROVINSEN. (AFTENPOSTEN).

Han er en veldig sympatisk person.

SIV JENSEN OM DAGFINN HØYBRÅTEN. (VG).

En av de mest dramatiske hendelser i vår natur skjer i hemmelighet i havdypet under oss. Millioner av tonn med gytemo-den sild vandrer inn fra havet for å gyte egg og melke tilsvarende fem ganger vekten av Norges befolkning.

Vårens vakreste eventyr

Petter Fossum
 forsker ved Havforskningsinstituttet

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET har akkurat avsluttet årets sildelarvetokt og funnet rekordmange 92 billioner sildelarver. Et enormt tall som tilsvarer jordens befolkning mer enn 15.000 ganger. Målingene reflekterer også konflikten mellom olje og de mest sårbare naturressursene, tyngdepunktet av larver ble nemlig funnet rett nord for de omstridte oljeblokkene på Mørekysten.

Etter at silden har beitet i Norskehavet gjennom sommeren, vandrer den inn mot kysten av Nord-Norge for å overvintre, for så å svømme nedover langs kysten for å gyte. Det krever mye energi å vandre ned til gytefeltet samtidig som eggene skal modnes. Derfor er det bare den største silden som klarer å vandre ned til de sentrale gytefeltene på Møre, og noen ganger helt ned til Karmøy.

NÅR SILDESTIMEN kommer til sitt utvalgte gytefelt på 50-100 meters dyp, blir den stående midt i vannsøylen over gytefeltet hvor den gytende fisken svømmer ned mot bunnen, så langt ned at de har øyekontakt med denne. Der gyter de, og eggene som er klebrige og tyngre enn sjøvann, synker ned mot bunnen og kleber seg til bunnlaget. I mellomtida har den voksende fisken gjort seg ferdig og vandret opp til stimen sin igjen. Når hele stimen er utgytt, begir de seg på vandring ut i Norskehavet hvor de først beiter på krill, for så å spise raudåte ute i selve havet.

Sildeegget ligger klistret til gruspartiklene en tre ukers tid før det klekkes. Mot slutten av utviklingen kan en se larven røre på seg inne i egget. Etter hvert produserer larven klekkeenzymmer som svekker eggeskallet slik at den kan bryte seg gjennom. Da har sildelarven fullt utviklede øyne og munn med tenner. Den holder seg i ro et par døgn før den begynner å svømme oppover mot lyset der maten er; men der også farene lurar.

DE YNGSTE LARVENE vi har funnet med mat i tarmen var to dager gamle. Ennå har de plommesekk, men innen en uke må de ha blitt dyktige jegere som klarer å finne nok raudåtelarver til at de kan vokse.

Det er morsomt å se en sildelarve som fanger et bytte. Den svømmer framover med bølgende bevegelser. Plutselig ser den et bytte, stopper

SILDELARVENE er skjøre. Hvordan disse vil bli påvirket av ulike utslipp fra oljeindustrien i sin oppvekstperiode vet vi foreløpig lite om.Kanskje best å være føre var.

FOTO: KARSTEN HANSEN, HAVFORSKNINGSINSTITUTTET

opp, kroppen danner et typisk smønster før den skyter fram og sluker det. Samtidig er det mange fæser som lurar; maneter og krill er kanskje de som tar de fleste sildelarvene, men vi har også funnet tusenvis i magen på hyse og sei. En dødelighet på 10% pr dag i egg- og plommesekkstadiet er ikke unormalt i denne ubarmhjertige verden hvor det gjelder å spise eller bli spist. Det er imidlertid mange å ta av. I størrelsesorden 150 billioner sildelarver klekker. Utpå høsten er det kanskje 300 milliarder igjen i et godt år. I dårlige år kan nesten alle bli borte.

SILDELARVEN klekker gjerne på et bankområde, der det er virvler som samler mat, larver og fiender. I to-tre uker er de der før de driver nordover. Dette er ikke en rettlinjet drift. De fanges i virvler og kan drive sørover og nordover med disse. Larvene sprer seg utover hele midt-norsk sokkel hvor de vokser og blir spist. Etter utvikler de ryggfinne, så halefinne, og når de har blitt 40 mm lange begynner de å forvandle seg til en fisk. Da får de skjell, blodlegemer og gjeller, og danner stimer.

I hele perioden er det raudåte som står på menyen. Trusselbildet forandrer seg. Nå er det fisken de må passe seg for, men også sjøfugl og sjøpattedyr beiter på sildeyngel. Sildelarvene driver med havstrømmene så det er viktig at innstrømmingen til oppvekstområdene er god. Er det lite innstrømming til Barentshavet og nordnorske fjord-

systemer blir mye av silden værende ute i Norskehavet der sannsynligheten for å bli spist er stor. Utpå sensommeren når silden Barentshavet der den skal oppholde seg de første to - tre årene av sitt liv før den vandrer ut i Norskehavet hvor den blander seg med den voksne delen av bestanden og selv blir kjønnsmoden 4-5 år gammel.

HVORDAN UTVIKLET sildestammen seg etter sammenbruddet på 70-tallet? Det som ga grunnlaget for gjenoppbyggingen av den norske vårgytende silden var deler av 1969-årsklassen som hadde oppvekstområde i Barentshavet. Resten av sildebestanden ble utsatt for et overfiske som reduserte gytebestanden til noen tusen tonn i 1972. Gytebestanden var så lav at vi våren 1972 totalt fant 2 larver langs hele Norges kyst. Men i 1973 gytte 1969-årsklassen for første gang, og veksten i sildebestanden begynte.

Takket være en restriktiv reguleringspolitikk hvor det kun var tillatt å ta ut 5% årlig, fikk vi en moysommetlig oppbygging av gytebestanden, som var kommet opp i to hundretusen tonn tidlig på 80-tallet. Det var nok plankton til gytebestand og yngel i norske kyst og fjordområder, så hele bestanden oppholdt seg i kystnære farvann gjennom hele året. Dette førte til at fiskerne fikk inntrykk av at det var mer sild enn det i virkeligheten var. Det øket trykket på forvalterne.

I 1983 BLE en sterk årsklasse født. Sli-

ke sterke sildegrupper kjenner vi også fra 1904 og 1950. Silden som ble født i 1983 ble fulgt med argusøyne mens den vokste opp i Barentshavet. Den vandret ut i Norskehavet i '86, og gytebestanden fikk et løft på flere millioner tonn da denne gytte i 1988.

Når nye sterke årsklasser gyter får en ofte endringer i adferden. Det skjedde da 1983-silden gytte i '88. Da ble de historiske gytefeltene utenfor Karmøy tatt i bruk igjen, og silden fikk et nytt overvintringsområde, Oføt fjorden og Tysfjorden innerst i Vestfjorden. Her sto silden fra september til den i januar begynte gytevandringen mot Mørefeltene. Nå overvintrer silden stort sett i havet utenfor Troms-Vesterålen.

1983-ÅRSKLASSEN ga selv opphav til to sterke årsklasser. Når disse ble gytemodne inntok de Haltenbanken midt på 90-tallet, og løftet gytebestanden opp mot gamle høyder, til mer enn 7 mill tonn. Ved årtusenskiftet ble Røstbanken igjen et viktig gytefelt og vi har hatt en nordlig forskyvning av gytingen etter at gytefeltene utenfor Karmøy ble tatt i bruk igjen mellom1988 og '93. Om det var for hardt fiske på den delen av gytebestanden som vandret sørover, eller om det var indre forhold i sildestammen som kondisjon, aldersammensetning og vandringsmønster som var avgjørende er uvisst. I hele perioden har imidlertid områdene utenfor Møre vært viktige gytefelt og anses som nøkkelområder for sildens gyting.

Då eg og BT gløymde frigjeringsdagen

debatt

Av André Nerheim, arbeidarpartimedlem

Om morgonen 8. mai kom ein kollega av meg inn på kontoret mitt i Bergen rådhus. «Gratulera med dagen André», proklamerte han stolt. «Gratulera med dagen», tenkte eg, ikkje har eg bursdag, 1. mai er over; kvinnedagen er passe, og det er lenge til helg. Kva er det denne mannen talar om? Eg grubla litt og spør: «kva er det du feirar i dag» «Tenk deg om André», svara han. Så gjorde eg det. Framleis ingenting. 8 mai, sa han. Eg vrei hjernecellene som ein våt svamp. Framleis tomrom. Men så gjekk det opp for meg. Frigjeringsdagen. Dagen for ganske nøyaktig 61 år sidan då folk i Bergen strømt ut i gatene og feira frigjeringa frå den tyske okkupasjonsmakta, dagen som utløyste 30 dagars festrus med kulminasjon den 7. juni då kongen returnerte til landet. For dei som opplevde denne dagen var den visstnok eit minne for livet. Minna burde leve vidare i min generasjon, men hos meg har det altså stoppa opp.

Kunnskapen om 8. mai, og fokus på denne heilt sentrale dagen i norsk historie har gradvis forsvunne i den seinare tid. Dei private flaggstenger står nakne denne dagen, og ein kan undrast på kva som har skjedd. Mogleigeins det faktisk at 17. mai vert så grundig og nasjonalromantisk feira, gjort at dagen av reint praktiske årsaker har hanna i skuggen. Det bør likevel slåast fast her og no at 17. mai er ein festdag, medan 8. mai er ein dag for ettertanke. Krigens slutt avslørte ein systematisk raskap frå den tyske okkupasjonsmakta som me i dag ikkje kan forestelle oss, noko slikt må aldri skje igjen. 8. mai bør difor også vere ein dag der ein tenkjer på alternativet. Alternativet dersom dagen ikkje hadde kome, nazistane hadde vunne, og verda ville vore annleis.

BT og andre lokale og nasjonale medium er ikkje noko betre enn meg. På 8. mai kikka eg gjennom avisa, utan å finne ein einaste liten notis om verdien av denne dagen, det same var tilfellet i «veslebror» BA. Det er trist med tanke på dei som sjølv opplevde okkupasjonen, og trist for dei som mista ein familiemedlem eller god venn i krigen. I Noreg vert me gjennom nyhende kontinuerleg peppa med overgrep på menneskerettar og krig frå andre delar av verda. Akkurat 8. mai kunne ein gjerne sett av litt spalteplass til vår eiga krigshistorie. Neste år skal eg finne fram flagget denne dagen, kanskje gjer BT det same?

Hva er det med KS og lærerne?

ret for å utvikle en god skole».

Hvordan kan de belegge denne påstanden? Blir skolen bedre av at lærerne ikke får skjermet tid til forberedelse og etterarbeid? Blir skolen bedre av at KS konsekvent nekter å se skolens og læreryrkets behov, men insisterer på å tvinge skolens folk inn i KS-systemet? Dierektor i KS, Olav Ulleren, ble nylig sitert i Aftenposten på følgende kraftsats: «Vi mener i utgangspunktet at lærerne skal bruke mer av tiden sin på jobb». Og forhandlingsleder Sundnes reiste land og strand rundt på strategikonferansene til KS og sa dette om lærernes kamp for å beholde opparbeidede faglige rettigheter: «Det kan ikke være slik at tar du dattera, må du ta mora på kjøpet og på toppen av det hele betale for hele pakken» Ser de ikke selv at dette oppgjør også berører viktige samfunnspolitiske spørsmål? KS blir utfordret på sitt nasjonale ansvar i forhold til barnehage og skole. Vil KS ta dette ansvaret, eller er de så rådmannsstyrt at de kun lar kortsiktige økonomiske budsjethensyn avgjøre? Streiken 30-

mars var et kraftig uttrykk for at vi mener det siste er tilfelle. At KS nå går i bresjen for å fjerne de siste sikringer for en minimums ressurstilgang i skolen, kan fort vise seg å være «kommunefiendtlig». Det er i alle fall klart at KS med dette går deres ærend som ønsker ytterligere kutt i offentlige budsjetter og statlige overføringer. Når man har skåret til beinet på alle sektorer, står skolesektoren for tur. Selv om vi over mange år har opplevd kutt i skolen med overgang fra øremerking til rammetilskudd og endringene i opplæringslov, må avtaleverket for lærerne fjernes nå for å kunne kutte ytterligere.

KS er arbeidsgiverforening for en viktig offentlig sektor med nasjonale målsettinger uttrykt av folket gjennom demokratiske valg. Dette er en vesentlig forskjell fra en arbeidsgiverforening som forhandler for bedrifter i en markedsbasert konkurranseituasjon!

Regjeringspartiene sier i Soria Moria-erklæringen at «Regjeringen vil stille store krav til lærere og skoleledere som ansvarlige for elevenes

læring, men vil samtidig sørge for at forholdene legges bedre til rette». Det virker så langt ikke som om regjeringen har en samarbeidspartner i KS, til tross for at KS også har rød-grønt styreflertall.

KS bestilte selv en forskningsrapport fra Nordlandsforsknng nylig. Denne rapporten sier bl.a. følgende om arbeidsgiverpolitikken til KS: «Avtaleverket i KS-området har de senere årene åpnet for en typisk New Public Management-forankret tankegang om at økonomiske incitamenter øker arbeidsinnsatsen til de ansatte... Det normative utgangspunkt er at offentlig sektor er for stor, byråkratisk, ineffektiv og tungrodd. ... Denne retningen kan sies å ha et "low trust" forhold til arbeidskraften» (vår utheving)

Dette er uvanlig presist sagt i forhold til hvordan vi opplever KS som arbeidsgiver: Mangelen på tillit viser seg i mange sammenhenger:

Med deres totale mangel på respekt for pedagogene som fagfolk og for deres fagforeninger, må vi ha lov til å spørre om vi kan ha tillit til dem som arbeidsgivere.

Et annet spørsmål er om kommunene i Hordaland virkelig er enige i det som nå skjer.

I et halvår der skolene og lærerne er fullt opptatt med å forberede innføring av nok en omfattende reform, har KS kjørt en linje som *måtte* føre til konflikt ved årets forhandlinger.

Ordførere i flere kommuner reagerer nå på hardkjøret. Ordføreren i Hvaler kommune sier bl.a.: ... «Så synes det å være til stede en stor grad av uvitenhet og negativitet i forhold til norske lærere i våre kommuner. Jeg beklager virkelig dette, all den stund dette i siste instans rammer læringssituasjonen for våre barn. Legger KS sentralt seg i år på en linje som innvarsler «krig» med lærerne, er dette et valg som ikke støttes av ordføreren i Hvaler kommune».

Har kommunene i Hordaland noe syn på dette? Har KS i Hordaland noe syn på dette?

23. februar skrev vi brev til KS Hordaland, og ba dem om et møte. Vi ønsket å diskutere uttalen fra strategikonferansen i fylket vårt. Vi er ikke engang verdig et svar.